

Våra öar / Våren 2002

Stort och smått från Björkö-Arholma Intresseförening

Välkommen till Våra Öar

Just nu läser du det första numret av en ny tidning. Det är den enda tidning i världen som enbart ägnar intresse åt stort och smått på Björkö och Arholma.

Den kommer ut två gånger om året och skickas till alla som är medlemmar i Björkö-Arholmaortens Intresseförening.

Jerker Persson och Lena Svenonius är redaktör er för tidningen. Du är naturligtvis välkommen att ge bidrag till Våra Öar, t. ex något du skrivit själv eller ett tips om något vi bör skriva om. Ring Jerker, 0176-915 55 eller skicka e-post: svmanus@bahnhof.se

Ny plats för nyheter

Har ni sett den nya anslagstavlan på ICA - Barometerns röda uthuslänga? Tavlan kom upp redan i vintras, men då kom den lite i skymundan för butikens fina julgran. Nu när sommarsolen värmer väggen har tavlan börjat leva, den blommar med färgglada lappar. Meningen är att alla som har något att meddela kan använda tavlan.

Föreningar, privatpersoner och företagare kan sätta upp sina lappar. Men gör inte större anslag än ditt budskap kräver för att så många meddelanden som möjligt får plats. Blir det ändå trångt, så gallra försiktigt bland de äldsta.

Intresseföreningens Jerker Persson kom på idén och fick stöd av vår förre ICA-handlare Mats Ryderborn. Björn Hansson, Björkö Såg, snickrade och såg till att tavlan kom på plats.

Båtfynd i Salnö Insjö

Per Öhman i Samkarby fick ett rejält napp när han fiskade i Salnö Insjö för ett par år sedan. När han till slut fick fångsten över ytan visade det sig vara – en stockbåt.

Per drog upp båten, fotograferade den och sänkte den tillbaka i sjön. Lena Svenonius fick höra talas om Pers båtfynd och skickade hans bild till Sjöhistoriska muséet. Svaret var sansat men ändå spännande:

”Stockbåtar brukar ofta kallas museitjänstemannens dåliga samvete. De hittas ofta och finns rikligt representerade i museernas samlingar. Med anledning härav suckar vi lätt varje gång någon entusiast med tindrande ögon ger oss information om nya fynd som vi har svårighet att ta hand om av såväl kostnads- som utrymmesskäl. En sammansatt stockbåt liknande den som visas på fotografiet är dock mer sällsynt. (...) Man kan dock med hjälp av C-14 metoden med ganska stor noggrannhet fastställa båtens ålder. Kostnaden för

en C-14 datering uppgår till ca 4 000 SEK + moms.”

Lena berättade om Pers fynd för styrelsen, som utan tvekan beslutade att ålders-bestämma båten. Våra öar är så fattiga på fornynd, så det gäller att ta tillvara på det som dyker upp, menade man.

Per Öhman plockade bort en flisa från båten som skickades till Tandem-laboratoriet i Uppsala, där man nu analyserar den. Mycket lekmanamässigt kan man säga att C 14 metoden bygger på att bl. a. trä innehåller små mängder av radioaktivt kol. Med hjälp av kolets s. k. halveringstid kan man bestämma åldern på träet.

I nästa nummer av Våra Öar berättar vi om resultatet. Oliidligt spännande! Bli medlem i föreningen så missar du inte denna sensationella nyhet!

Pendlar till jobbet på Arholma

När Stockholmspolisens anmälningssentral öppnade sin enhet

på Arholma i oktober 2000 fick ön en arbetsplats för 17 personer. För Arholmas 70 fastboende är det helt jämförbart med en arbetsplats som Arlanda för Märstaborna eller Holmens Bruk för Hallstavik.

7 av de 17 ”anmälningssupptagarna” bor på Arholma, resten pendlar från Krokholmen, Björkö, Herräng, Väddö, Singö och Norrtälje. Arholmagänget är bara en tredjedel av anmälningssentralen, resten av arbetslaget arbetar på Ornö och Sandhamn.

Till anmälningssentralen ringer stockholmare som utsatts för brott, tappat saker eller har frågor som de hoppas att polisen kan svara på. Varje månad handlägger centralen omkring 10 000 anmälningar och besvarar 4 000 frågor. Det är viktigt för den som jobbar på anmälningssentralen att kunna lyssna och snabbt sätta sig in i vad som har hänt. Alla som ringer till polisen ska bli väl bemötta och känna förtroende för att polisen gör sitt jobb.

Skönt att vänta på bussen

Alla som väntar på bussen vid Öster Edsvik kan glädja sig åt en ny vit och grön busskur. Snön kan verkligen vina över gårderna vid den hållplatsen! Det vet alla skolungdomar som huttrat där i vintermörkret, på väg till skolorna i Elmsta och Norrtälje. Nu kommer det att kännas fint att gå in i den nya kuren. Dessutom är det lilla bygget en ren prydnad. Stanna till och titta hur välbyggd den är!

Det är Västra Edsviks by, Björn Hansson och Torbjörn Öhman som ska ha hedern av att kuren står på plats.

På 60-talet byggde Västra Edsviks by en röd busskur för alla barn som då väntade på skolbussen. Den står vid hållplatsen Västra Edsvik/Björkögården, där byvägen kommer upp till landsvägen norr om Stridsby

Några nyckelår för Björkö-bygden

Av medlemmarna i studiecirkeln "Björkö förr"

Arholma omtalas första gången (som Arnholm) i en dansk seglingsbeskrivning från omkr 1270.

"Vätö socken hör till de församlingar som uppkommit genom utbrytning från de gamla kärnssocknarna i Roden, och dess tillkomst anses ligga under 1300-talets första hälft, dock efter 1320. Från början torde till Vätö socken ha räknats själva Vätön ("Kyrklandet"), Björkön ända till Granö-sund, Arholma, Idö och Lidö." (Kerstin G:son Berg: Redare i Roslagen. 1984)

Björkö omtalas första gången som Birke thinglagh, i ett räfstetingsprotokoll från 1409.

"År 1470 förordnade konung Karl Knutsson att björköborna skulle biträda vaddöborna med resandetransporter över havet." (Edvin Gustavsson: "Korvtåget" ... 1937. 2:a uppl)

"År 1585 lades byarna Granö, Lingslätö, Samkarby, Salnö, Byle, Backa och Lervik till Vaddö" (från Vätö socken). (Edvin Gustavsson: "Korvtåget" ... 1937. 2:a uppl). Det innebar inte att byarna övergick från Vätö till Vaddö socken, utan att byarna ålades att medverka i resandetransporterna från gamla Grisslehamn.

Björkö drabbas hårt av rysshärjningarna sommaren 1719. De påbörjas på Arholma den 12 juli 1719.

Vaddö kanal är färdig 1832, men den är så grund (2.4 meter) att den egentligen bara får betydelse för den lokala sjöfarten i mindre båtar.

Ca 1850-1875. Storhetstid för fartygsbyggande och sjöfart på Björkö och

Vätö. Bygden är ett centrum för svensk sjöfart.

Björkö får landsväg 1858-59, från Rangarnö till Skeppsmyra, tack vare ett skickligt politiskt arbete av riksdagsman Matts Persson.

1862 blir Vätö (med Björkö-Arholma) kommun med *kommunalstämma* och *kommunalnämnd*. De kyrkliga ärendena, inklusive skolväsendet, behandlades i *kyrkstämman*.

1892 förs byn Lervik från Vätö socken till Vaddö socken.

Under perioden 1907-1921 driver Stockholms stad Finnala stenhuggeri.

Björkö-Arholma blir en egen församling f o m 1914. Redan 1910 hade Björkö-Arholma fått en egen komminister, Lennart Tillgren, som alltså är Björköbygdens förste präst. Kyrkan, som tidigare var ett bönhus, byggdes 1890.

1918 blir Björkö-Arholma egen kommun.

Den 1 januari 1952 ingår Björkö-Arholma i Vaddö kommun i samband med den s. k. storkommunreformen. Sista sammanträdet med Björkö-Arholma kommunalstämma hölls 16 december 1951.

Söndagen den 31 maj gjorde m/s Slite premiärturen mellan Åland och Simpnäs. 1964 upphörde färjetrafiken i Simpnäs.

År 1971 går Vaddö kommun (med Björkö) upp i Norrtälje kommun.

Den aktiva byn har fler intressen. Sandvikens ångbåtsbrygga och det lilla huset på Bryggholmen sköts också av Västra Edsviks by.

Nya handlare på öarna

Både Björkö och Arholma kan välkomna familjer som tar över öarnas två butiker. I Backa har Stefan och Ylva Haglund, med dottern Ida, tagit över ICA-Barometern efter Mats Rydeborn, som i sin tur slagit på stort vid torget i Elmsta.

Familjen Haglund, som tidigare varit ICA-handlare i Gröndal och på Lidingö, tog över ICA-Barometern den 1 april i år.

I sommar är det generösa öppettider i butiken:

Måndag-fredag 9-19, lördag-söndag 10-18.

Systemvaror kan beställas fram till kl 16 måndagar och onsdagar för leverans tisdagar respektive torsdagar. Om en sådan beställning medför huvudvärk erbjuder butiken vissa apoteksvaror.

Den 6 juli är det ICA-Barometerns Dag med diverse överraskningar.

På Arholma är det Kjell och Pirkko Öberg som har tagit över butiken. De öppnar den 1 juni och har öppet 9-21 alla dagar. Även här kan man beställa systemvaror och handla vanliga apoteksvaror.

Gör era inköp i öarnas butiker och stöd de lokala företagarna!

Ny Björkö-Arholma karta

Intresseföreningen var huvudman för den karta över Björkö-Arholma som kom ut våren 1996. Arbetet drevs i nära samverkan med Sjömannaföreningen, som senare tog över projektet. Den gamla kartan är slutsåld, men i sommar ger Sjömannaföreningen ut en ny version av kartan.

De främsta nyheterna är att terrängen avbildas med flygfoto och att höjdkurvor anger öarnas topografi. Nils Sture Brandt har samordnat en arbetsgrupp som föreslagit minst ett femtiotal förändringar, t. ex nya och förändrade ortnamn samt smärre gränsjusteringar.

Den nya kartan kostar 125 kr och den kommer att säljas i butikerna i Backa och på Arholma samt i kiosken i Simpnäs. Besök museet i Simpnäs, som har öppet lördag och söndag 11-14 hela sommaren. Även där kan du köpa kartan.

Missa inte Arholmadagen

Den 13 juli är det dags för årets Arholma-dag. Ett bättre tillfälle för en en härlig sommarutflykt får man leta efter! Marknad, utställningar, musik, kafé, folkliv och i år blir det dessutom gott om gamla skutor.

Inte ens Anders Djerf kan lova vackert väder, men det brukar det bli. Packa alltså matsäckskorgen och ta med familj, släkt och vänner till Arholma den 13 juli. Klockan 10 drar det igång.

Det kostar bara 50 kr per år att vara med och verka för bygden. Bli medlem på Pg 497191-7.